

Selma Lagerlöf: Tal på ekumeniska mötet i Stockholm

Talare

Selma Lagerlöf
Författare

Datum

26 augusti 1925

Plats

Stockholm

Omständigheter

Talet har fått rubriken "Enighet".

- 1 Törs jag be att för det Ekumeniska Mötet få berätta en händelse, som tilldrog sig för omkring en femtio år sedan?

Det var en dimmig natt ute på Atlanten. Två stora fartyg hade
5 stött samman, och det ena av dem, en väldig postångare på väg från New York till Le Havre, hade fått en läcka midskepps och gått till botten. Det andra fartyget, ett ofantligt segelskepp, hade försvunnit i dimman utan att göra något försök att hjälpa de talrika passagerarna på postångaren.

10

Bland dessa nödställda befann sig en ung amerikanska, på den tiden bosatt i Chicago, förmögen, vacker, begåvad, gift med en god och framstående man, mor till fyra små förtjusande flickor. Hon hade företagit resan för att besöka sina gamla föräldrar, som bodde
15 i Paris, och visa dem sina barn samt hade fördenskull alla fyra döttrarna med ombord. Då sammanstötningen skedde, hade en förskräcklig oreda uppstått på den sjunkande ångaren. Båtar hade visserligen satts ut, men varken hon eller något av barnen hade fått plats i dem. Då fartyget slutligen hade sjunkit, hade de alla fem
20 spolats ut i havet.

Hon sögs nu först av svallvågen långt ner i det oändliga djupet men vräktes sedan åter upp till ytan. Hennes barn var då ryckta ifrån henne, och hon förstod, att de var drunknade. Hon själv kunde
25 inte simma. Om ett ögonblick skulle hon föras ner i djupet igen, och då var det döden.

Då, i sin yttersta stund, tänkte hon inte mer på man eller barn.
Hon tänkte endast på att upplyfta sin själ till Gud.

30

Hon hade strax förut varit vittne till förskräckliga scener. Inför
den oundvikliga undergången hade de skeppsbrutna förlorat besinningen.
Det hade uppstått en vild kamp om båtarna, som alla
inte hade kunnat rymma de fem hundra passagerarna. Friska och
35 kraftiga män och kvinnor hade banat sig väg med käpprapp och
sparkar. De svaga och sjuka hade blivit undanstötta, nertrampade
eller rentav nervräckta i havet. Samma ohyggliga kamp för livet fortgick
ännu runt omkring henne nere på havsytan. Några tungt lastade
båtar ströko fram i närheten, och i dessa sutto människor, som
40 hade dragit knivarna för att hålla borta de simmande, som närmade
sig för att gripa fast i båtkanten. Ohyggliga skrik och svordomar
hördes från alla kanter. Men från alla dessa scener av grymhet och
oreda, av obarmhärtig vildhet och ömklig dödsfruktan frigjorde
hon sin själ för att upplyfta den till Gud.

45

Och hennes själ höjde sig som en lössläppt fånge. Hon kände
hur den fröjdade sig att avkasta människolivets tunga bojar, hur
den med jubel beredde sig att dra upp till sitt rätta hem.

50 »Är det så lätt att dö?» tänkte hon.

Då hörde hon en mäktig stämma, en röst från den andra världen
fyllde hennes öron med ett dånande gensvar.

55 »Det är sant, att det är lätt att dö. Det som är svårt, det är att
leva.»

Det tycktes henne, att detta var den största sanning, och hon instämde
glad: »Ja, ja, det är sant, att det är svårt att leva.»

60

Och med en känsla av beklagande för dem, som ännu skulle
fortfara att leva, tänkte hon: »Varför ska det behöva vara så? Kunde
inte livet på jorden så ordnas, att det bleve likaså lätt att leva, som
det nu är att dö?»

65

Då förnam hon på nytt den mäktiga stämman, som svarade henne:

- 70 »Det som fordras, för att det skulle bli lätt att leva på jorden, det är enighet, enighet, enighet.»

Medan orden ännu genljödo i hennes öron, blev hon räddad. Det var den stora seglaren, som hade vänt tillbaka och satt ut båtar.
75 Hon lyftes upp i en av dessa och blev sedermera jämte ett åttiotal andra skeppsbrutna landsatt i en europeisk hamn.

- Denna händelse, detta tillrop kommo mig i tankarna, då jag först hörde talas om det Ekumeniska Mötet. Jag föreställde mig,
80 att efter den stora sammanstötningen, efter det förfärliga skeppsbrottet, som har övergått kristendomen, ha många av dess bästa medlemmar känt sig utkastade i ett bottenlöst djup med det käraste förlorat, med ovilja mot livet, färdiga att mottaga den hotande förintelsen som en befrielse. Men ur denna avgrund av ångest ha
85 då till dessa förtvivlade nått stämmor från en annan värld. Också de ha mitt i det vilda tumultet, mitt under blodsutgjutelsen hört ropet om enighet, enighet, enighet, och det är därför, som de nu ha samlats hit från världens fyra hörn för att skapa den frid och sammanhållning, som folken i årtusenden ha eftertränat och som förvisso
90 skulle göra livet lättare att leva.

- Detta var den första tanke, som inställde sig vid underrättelsen om det Ekumeniska Mötet. Den andra var den, att jag gärna ville vara med om att hälsa mötet välkommet. Ty hur än försöket mände
95 avlöpa, så var dock tanken stor och djärv och värd att hälsas som ett förebud till ljusnande tider.

- Må mötet tillåta mig att än vidare berätta om den skeppsbrutna kvinnans liv och verk! Det problem, som hon hade att lösa, var ju
100 detsamma som mötets, om än efter en annan måttstock. Och jag må väl bekänna, att då jag genomtänkte hennes levnad, darrade mitt hjärta. Jag tyckte mig se en skrift, skriven av Guds eget finger, en skrift till ledning, till väckelse, till förtröstan, som borde läsas av just denna församling.

Låt mig alltså först säga, att den unga amerikanskan, Anne Spafford, mottog budskapet, som hade mött henne under olycksnatten, som ett verkligt gudsord. Hon sade inte till sig själv, att det var en
110 villa, ett självbedrägeri, utan uppfattade det som en gudomlig befallning, som det var hennes uppgift att omsätta i verklighet.

Likväl dröjde det flera år, innan hon gjorde ett allvarligt försök. Hon var alltför nedbruten av sorgen över de förlorade barnen. Två
115 döttrar växte upp i hemmet, men saknaden fortfor. Till sist insåg hon, att hjälp och tröst inte skulle skänkas henne, förrän hon ägnat sitt liv åt att i den söndrade världen införa enighet.

Men enighet – vad är enighet? Hur kan den genomföras? Hur
120 kan man leva i enighet med människorna, sådana de nu en gång äro: själviska, egenrättfärdiga, osanna, liderliga, brottsliga? Må man tänka sig in i den stora svårigheten! Fordras det inte egentligen, att alla skola bli fullkomliga, innan någon enighet kan råda på jorden? En ensam människa, som försökte leva i enighet med sina likar,
125 skulle inte hon bli förhånad, nedtrampad, korsfäst?

Anne Spafford tillgrep den vanliga utvägen. Hon, hennes man och ett tjugotal av deras vänner stiftade ett samfund, vars medlemmar förbundo sig att leva i enighet med varandra och att tjäna och
130 hjälpa den övriga mänskligheten.

Dessa Chicago-bor sökte ingalunda införa en ny religion. De voro alla varma, beprövade kristna, och de fördjupade sig i studiet av Apostlagärningarna för att i de första kristnas levnadssätt finna
135 ett rättesnöre för sin vandel. Efter deras föredöme flyttade de samman i ett enda stort hushåll. De införde egendomsgemenskap, de tjänade varandra utan ersättning, och de förvånades över den trygghet och lättnad, som härmed inträdde i deras liv.

140 Medan de sålunda sökte efterfölja Jesu första bekännare, och dessas liv i Jerusalem städse var i deras tankar, nådde dem underrättelser om att nöd och sjukdomar förhärjade den heliga staden. Härav uppstod bland dem en önskan att dit förflytta sin verksamhet,

145 och denna bragtes även till utförande. Flera andra orsaker torde
härvid ha samverkat. De levde i den första hänförelsens värme
och hoppfullhet. Det budskap, som hade givits Anne Spafford,
syntes dem vara kristendomens fullbordan, och de ansågo att den
150 borde utbredas från samma plats, varifrån vår religion först hade
utgått.

År 1881 anlände samfundets medlemmar till Jerusalem. De hyrde
in sig i ett vackert litet hus tätt vid stadsmuren, där man från takterrasserna
kunde se ut till den krans av sköna kullar, som omrama
155 landskapet. Deras sysselsättning blev att uppsöka de sjuka i den
heliga stadens trånga gränder, att mätta de hungriga och att upptaga
och vårda föräldralösa barn. De levde ett enkelt liv med gemensamma
måltider och trägna andaktsstunder. Något predikande
av grundsats, som ledde dem, var det knappast fråga om. Men för
160 alla, som besökte dem, berättade de om det gudomliga budskapet,
som hade ljudit i den skeppsbrutnas öra, och sade, att de genom
sitt levnadssätt ville vittna om dess sanning.

Låt oss för ett ögonblick stanna vid detta! Måste det inte synas
165 förunderligt, att detta samfund, som ville utbreda enighet över
världen, valde en förkunnelse genom handling? Det begärde inte
likformighet i trossatser. Det ville, liksom detta möte, skapa kristen
gemenskap i levnadssätt och verk.

170 Det inträffade också, att en och annan genom att se den frid, den
sammanhållning och stilla glädje, som rådde inom den lilla kretsen,
blev övertygad om att detta var en rätt väg och bad att få sluta sig
till den amerikanska kolonien. Det var en del syrer från Palestinas
kuststäder, några döpta judar, några resande från Europa och andra
175 världsdelar, men österlänningarna voro huvudparten av de nytillkomna.
Samfundet tillökades härigenom med ett fyrtiototal nya
medlemmar, ett ringa antal i och för sig, men då man betänker, att
det av de nytillträdande fordrades, att de skulle övergiva sitt gamla
liv, flytta till kolonien i Jerusalem, överlämna till denna all sin egendom
180 och underkasta sig ett strängt och återhållsamt levnadssätt,
kan man nästan undra på att tillströmningen blev så pass betydlig.

185 Det största tillskottet till den amerikanska kolonien kom dock
inte från Palestina utan, egendomligt nog, från Sverige. I Nå socken
i Dalarna hade en skara bönder bildat en religiös sammanslutning
av liknande art. Genom landsmän, som hade utvandrat till
Chicago, fick dalabönderna höra talas om amerikanerna, som
hade utflyttat till Jerusalem för att där föra de första kristnas liv i
190 enighet och fullkomlighet. De grepos av begär att förena sig med
dem. De sålde sina gårdar, övergävo hem och fosterland och drogo
till Jerusalem. Detta skedde år 1896, då amerikanerna hade bott i
Jerusalem i femton år. De svenska utvandrarerna voro omkring fyrtio,
men ibland dem befunno sig flera minderåriga.

195 Måste man inte återigen slås av förundran vid tanken på detta?
Kolonien i Jerusalem bildades alltså huvudsakligen av samma folkslag,
som ha samlats till detta möte. Dit kommo små människoskaror
till fjärran västern, från höga nordn för att i förening med
200 några österlänningar verka för enigheten. Där som här möttes anglosachsisk
handlingskraft med österländsk mystik och germansk
innerlighet. Där som här lyssnade reformerta, lutheraner och ortodoxa
till ropet om enighet, medan folken från södern blevo sittande
stilla. Är det inte liksom ett tecken, att av dessa, som här ha
205 kommit samman, skall begynnelsen göras till den stora sammanslutningen,
till väckande av broderkänslor mellan kristna folk, till
gemensamhet i kristligt handlande?

Men låt oss gå vidare! Genast från början hade kolonien intagit
210 en särställning bland de många kristna samfundet i Jerusalem.
Dess medlemmar hade alltid känt det som en plikt att gentemot
den österländska omgivningen visa ett kristligt sinnelag och fasthålla
vid enigheten. De hade märkt judars och muhammedaners
spefulla beklaganden och de ständiga strider, som söndra de kristna,
215 och ville ge dem ett bättre exempel. Kolonisterna, som voro bildade,
rättrådiga, fridsamma människor, ha också alltid åtnjutit det
största anseende bland stadens inhemska befolkning, och detta inte
endast bland de fattiga. Vad som fanns i staden av förnåma arabiska
och judiska familjer, uppsökte kolonisterna och voro deras trogna
220 vänner. Men för många av de kristna samfundet i Jerusalem och i
hela Österlandet blev kolonien från första stund en förargelseklippa.

Man kunde inte förstå vad denna lekmannasammanslutning,
som inte utövade någon missionsverksamhet, som gjorde sig vänner
225 bland kristendomens motståndare, hade att göra i Jerusalem.
Man anklagade dem för att föra ett föraktligt liv, man sökte skada
dem. Man sökte göra vistelsen i Österlandet omöjlig för dem.

Är det någon här närvarande, som tvivlar på att Mötet skall träffas
230 av samma öde? Är det inte säkert, att de bästa bland de ickekristna
skola hälsa ett möte som detta med glädje och följa det med
välönskningar? Och är det inte likaså säkert, att dess värsta vedersakare
skola komma från kristet håll, att därifrån skola komma de
röster, som skola vantolka dess avsikter och önska omintetgöra
235 dess beslut?

Jag behöver knappast säga det. Det är i alla fall tydligt för envar,
att kolonien i Jerusalem inte kunde leva i ostörd fred, utan att
den kom att skakas av allvarliga inre strider. De farligaste av dessa
240 uppstodo därigenom, att man hade antagit rent asketiska levnadsregler,
såsom att inte mottaga lön för något arbete, inte ens för sådant,
som begärts av utomstående, förmögna människor. Likaså
vinnlade man sig i fråga om förhållandet mellan män och kvinnor
om den största återhållsamhet. Härav uppstod fattigdom, missnöje
245 och en mängd onödiga konflikter, i synnerhet sedan koloniens
barn började växa upp till jungfrur och ynglingar. Men koloniens
ledning kom så småningom till insikt om att detta asketiska inslag
inte var för enigheten nödvändigt, och det har också övergivits. Det
är ett rättskaffens och kärleksfullt leverne, som fordras av kolonisterna,
250 men inga mot människonaturen stridande stadgar påläggas
dem. De få mottaga lön, och en glad arbetsamhet råder sedan dess
i varje vrå av kolonien. De få gifta sig och bo i egna hem utanför
koloniens stora palatslika huvudbyggnad. Alltsedan dessa asketiska
frågor avgjorts, har koloniens anseende och välmåga varit i ständigt
255 stigande. Mångfaldiga svenskar, och jag själv däribland, ha under
tidens gång besökt kolonien och ha sedan omtalat den med beundran
och intresse. De vittna om den varma kristliga andan, om
den obrutna enigheten, om den i grund och botten djupt allvarliga,
men dock så rika och lyckliga sammanlevnaden.

260

Och se, mig tyckes, att Mötet inte bör underlåta att härav ta
varning. Mötet vill införa kristen lag i förhållandet mellan folken.
Mötet skall göra detta med varsamt betänkande, att staterna äro
265 levande väsen, vilkas natur inte kan ändras, och inte pålägga onödiga
band, endast vad som fordras för att upprätthålla enighet och
skapa trygghet.

Samfundets stiftarinna dog för två år sedan, 81 år gammal, efter
270 att ha använt hela sitt liv till att leda och tjäna det. Det blev aldrig
våldigt och världsomfattande, såsom hon kanske från början
hade hoppats, det räknar inte ens hundra medlemmar. Men på sin
dödsbädd kunde hon säga sig, att den gudomliga rösten hade visat
henne rätt. Enigheten hade omgivit hennes liv som en skyddande
275 mur. Sorger hade inte uteblivit, men delade av många trogna och
deltagande hjärtan, förlorade de sin skärpa. Och makten att hjälpa,
att lätta andras bördor hade på ett förundransvärt sätt förökats.
Hon kunde säga sig, att för det forna, fattiga Jerusalem hade hennes
koloni varit till största välsignelse. Hon kunde tänka på judiska
280 flyktingskaror, som kolonien hade räddat, på nödställda pilgrimer,
som den hade bisprungit i livsfara, på de femhundra hungrande,
som i nödtiden dagligen hade bespisats i kolonien. Hon tyckte, att
de människor, som hade fostrats inom kolonien, voro frimodiga,
vekhjärtade, glada, milda, lyckliga att tjäna. Hon kunde glädja sig
285 åt att den amerikanska hjälpen under kriget till stor del hade utdelats
genom hennes försorg.

Säkert var det långt från henne att på sin dödsbädd berömma
sig av världslig framgång, men han tänkte väl dock därpå, att Gud
290 även genom sådant hade velat visa, att enighet vore människolivets
välsignelse. Kolonien ägde nu ett stort palats, liggande ett stycke
utanför Damaskusporten, jämte sex mindre byggnader. Den ägde
dromedarer och hästar, kor och getter, uthus och marker, oliv- och
fikonsträd, butiker och verkstäder. Palestinafotografier från dess
295 ateljé såldes över hela världen, och den utrustade karavaner, som
förde resande vida omkring i Palestina och Syrien.

Hennes en gång så föraktade koloni hade blivit en viloort, en
fridsplats i den Heliga staden. På dess terrasser samlades man om

kvällarna till bön och samtal, sång och musik. Fredstankar utgingo därifrån under världskrigets hopplösa mörker. Enighet är möjlig, enighet kan uppnås mellan människor av olika nationer, enighet kan också råda mellan riken och folk.

305

Men ligger inte i framgången för den ringa föregångaren den skönaste profetia för den väldiga efterföljaren? Känner man inte hur Gud på detta sätt utlovar sin välsignelse åt arbetet för enighet mellan människor, enighet mellan folk? Vill Han inte säga oss, att i enighetens tecken skall mänskligheten nå en skönare utveckling, i dess tecken skall välmågan ökas, makten att hjälpa och lyckliggöra mångfaldigas, de sorger, som måste följa människolivet, på mångfaldigt sätt förminskas?

310

315

Låt oss höra! Låt oss lyssna! Han, vars stämman genom världskrigets åskor tillropade oss enighet, talar också till oss genom sin ringa tjänarinns ödmjuka skapelse. »Enighet», tillropar hon oss, »enighet mellan reformert och lutheran, enighet mellan protestant och grek, mellan grek och katolik, enighet mellan kristna och ickekristna, enighet, enighet, enighet mellan alla jordens folk.»

320

Källa

<div>Manuskript hämtat från Lagerlöf, Selma, 1858-1940. - Tal / Selma Lagerlöf; textkritisk utgåva utgiven av Petra Söderlund och Ilaria Tedde; inledning av Brigitte Mral; huvudredaktör: Petra Söderlund (2025-10-14).</div>

325

Taggar

1920-tal, 1925, Författare, Kvinna

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/selma-lagerlof-tal-pa-ekumeniska-motet-i-stockholm>

330

335